

Орган парткому, ректорату,
комітету ЛКСМУ та профкому
Одеського ордена Трудового
Червоного Прапора
державного університету
ім. І. І. Мечникова

РІК ВИДАННЯ
XXXIII

№ 16 (893)

17 ТРАВНЯ

1967 р.

Ціна 2 коп

ВСТУПАЮЧИ В 103-Й РІК
ІСНУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТУ,
СТУДЕНТИ, ВИКЛАДАЧІ, ВЧЕНІ
СПОВНЕНІ ПРАГНЕННЯ
ГІДНО ОЗНАМЕНУВАТИ
СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ
ВЕЛИКОГО ЖОВТНЯ

НАШОМУ ОРДЕНОНОСНОМУ — 102 РОКИ

В ЦЕЙ день головний корпус університету мав святковий вигляд. В його коридорах і вестибюлях панувало незвичайне пожвавлення. І це зрозуміло, адже й день 13 травня був незвичайним для університету. Саме в цей день 102 роки тому й було закладено початок нашого вищого навчального закладу.

За встановленою традицією вже втретє в університеті відзначають цю знаменну дату на вченій раді. Але цього року 102 роковина від дня заснування університету відзначалась ширше — на урочистих студентських зборах і на вченій раді. Ось як це проходило.

ЗУСТРІЧ

З МИНУЛИМ

В ПРОСТОРИЙ, ще напівпустій аудиторії, яку в університеті називають Великою хімічною, почувалась урочистість. Можливо це від ділової метушні фотокореспондентів, які завершують останні приготування, а може від м'якого поблискування кумачевого оксамиту на столах під яскравим світлом прожекторів, чи від ледь чутного запаху бузку, щедро розкладеного великими букетами?

Поступово аудиторія заповнюється. Студенти незвично принашкі і урочисті, адже сьогодні — 102 роки нашому красеню-університету, сьогодні вони зроблять своєрідний екскурс в його далеке минуле, в його юність.

Тридцять хвилин на третю. Місяця за столом займають викладачі, вчені та гості з Кишинівського університету. Гомін в аудиторії обривається.

І ось під високим склепінням аудиторії звучить схвильований голос ректора університету, професора О. І. Юрженка. Він поздоровляє присутніх з 102 річницею навчального закладу і коротко зупиняється на його історії. Одне за одним називаються прізвища видатних вчених університету, ініціаторів його створення, виваювачів розквіту, імена вчених-революціонерів. І перед слухачами, як живі, постають ці люди, які не шкодували ні сил, ні життя задля науки, які несли свої знання в маси, передавали їх молоді.

— Ми, — закінчує ректор, — в думках звертаємося до революційних діячів, які створили передові революційні традиції нашого університету, і обіцяємо свято дотримуватись їх.

А зараз дозвольте запросити одного із засновників університету, видатного вченого, славне ім'я якого носить наш орденоносний вуз, Іллію Ілліча Мечникова, щоб рапортувати йому про досягнуті успіхи. І хай він не чує нас, все ж це послужить символом того,

що вчені, які жили для людей, не забуті потомством.

В аудиторію легкою ходою входить Ілля Ілліч, манерами, одягом, всім своїм обліком вносячи як би дух старини. Зал вибухає громом оплесків. Ми знаємо, що перед нами лише вдало загримований один з працівників університету, все ж атмосфера урочистості зростає, ніби крилом давнини війнуло над присутніми.

І вже ректор, декан хімічного факультету доцент О. В. Богатський, студентка Захарова звітують перед вченим про успіхи університету за останні роки, про його перспективи на майбутнє. Обличчя Іллі Ілліча освітлює радісна і водночас горда усмішка.

Олексій Всеволодович Богатський вносить пропозицію обрати Іллію Ілліча почесним членом вченої ради університету. І знову хвиля оплесків.

Проректор університету Г. А. Вязовський зачитує наказ про університету з оголошенням подяки і про нагороду грошовими преміями кращих студентів університету В. Саранчі, М. Головатого, Г. Ткаченко (історичний факультет), В. Барладяну, В. Тороренко, Г. Бродецьку (філологічний факультет), Є. Мельник, Є. Ярмоленко (хімічний факультет), А. Семенцова, Г. Фісун (механіко-математичний факультет), Н. Домбровської, В. Шлапак (фізичний факультет), Г. Васютинської, Л. Кульчитської (геолого-географічний факультет), Л. Голікової (юридичний факультет), Р. Половинчука, Р. Рясик (біологічний факультет).

Відзначені наказом та нагороджені і студенти — члени наукового товариства, які одержали першу і другу премії на огляді студентських наукових робіт вузів Центрального району м. Одеси. Першу премію одержали студенти Г. Гончарук, В. Моїн (історичний факультет), А. Колісниченко, О. Стрельченко (філологічний факультет), П. Савченко, С. Насекіна, А. Ширина, Е. Поплавська (фізичний факультет), Н. Дмитрієва (механіко-математичний факультет), С. Панова (хімічний факультет), Л. Амбул (біологічний факультет).

Другу премію одержали студенти історичного факультету М.

Штернштейн, Г. Панчоха, В. Красницький, В. Тірон, П. Ковальов, В. Тертична, Г. Вербенко, В. Новицький, В. Кустовський, Ф. Ковальчик, Л. Ковтун, та Л. Антініна, Н. Волчанська, Е. Бровченко та А. Ісмагулова.

Грамоти одержали і студенти, які удостоєні на цьому ж огляді третьої премії. Це студенти історичного факультету Е. Ізотова і Н. Джужук, філологічного факультету — С. Шевчук, Л. Бистрова, Л. Дядюшева, фізичного факультету — В. Кулігін, В. Вайнштейн, Я. Шнайдер, С. Насельський, Л. Лісота, біологічного факультету — В. Кловікова та П. Чеботар, механіко-математичного факультету — Л. Жорніст, геолого-географічного факультету — Н. Кусова та С. Голембієвська.

З вітальним словом виступив і наш гість, ректор Кишинівського державного університету Олексій Іванович Медведев.

— Ряд талановитих вчених, вихованих в Вашому вузі, зараз трудяться не тільки в Кишинівському університеті, а й по всій Молдавії. І хай добра слава Одеського орденоносного і надалі шириться по всій країні, — говорить він.

Потім, затамувавши подих, студенти слухали голос свого давнього вчителя і наставника Іллі Ілліча Мечникова.

— Дорогі колеги, друзі, з почуттям великого хвилювання я виступаю перед вами. Тут, в цих стінах, пройшла моя юність, тут я з колегами обговорював долі наук.

Далі Мечников сказав, що він вірив, що прекрасний час для науки прийде, і тепер радий бачити такий її розквіт.

— З хвилюванням я вітаю носіїв славних традицій старшого покоління.

...І вже кадр за кадром проходять перед студентами минулі події, пов'язані з університетом. Це демонструється фільм Одеської студії телебачення, присвячений 100-річчю ювілею університету.

Ось університет на зорі своєї юності, а ось революційний дух поселився серед студентської молоді. Вуз кілька разів закривається — уряд боїться прогресивно настроєних студентів. І нарешті щаслива радянська юнь заповнює його

коридори. Ось вони, допитливі, серед безлічі хімічних реактивів, а це — серед розумних обчислювальних машин.

Ті юнаки і дівчата схилились над працями великих мислителів-революціонерів Маркса, Енгельса, Леніна.

А ці юні, саджаючи тендітні деревця в дворі свого вузу, бачать їх в думках багаторічними деревами, які гомонітимуть своїм листом з вітром про них, негномонних.

Останній кадр розстанув на екрані, а молодь сидить притихша, зачудована величиною минулих подій...

УРОЧИСТО І СВАТКОВО

З АЛ засідань. Тут сьогодні присутні не тільки члени вченої ради, але й гості — делегація з Кишинівського університету та запрошені.

Урочисто вчену раду відкриває ректор університету професор О. І. Юрженко. В короткому вступному слові він підкреслив, що 102 річницю університету ми відзначаємо в ювілейному році Радянської влади, що підготовка до 50-річчя Великого Жовтня благотворно вплинула на навчання, педагогічну і наукову діяльність в університеті.

Потім професор О. І. Юрженко вручає атестати і дипломи вченим. Завідуючому кафедрою історії української літератури А. В. Недзвідському вручається атестат професора, атестати доцентів одержують Г. Ф. Пелих і О. В. Костін, а дипломи кандидатів наук — Н. Г. Рядченко, Н. І. Заверталок і А. В. Цибань.

Ректор університету тепло поздоровляє вчених, які одержали атестати й дипломи, і урочисто об'являє про відкриття мечниковських читань.

Слово надається члену-кореспонденту АН УРСР професору В. П. Тульчинській. Свою доповідь на тему «Мікробіологія моря і проблема біологічно активних

речовин» вона ілюструє спеціально підготовленою електрофікованою картою.

Потім з доповіддю «Літературознавство і психологія» виступає доцент Г. А. Вязовський.

Тепло вітають присутні ректора Кишинівського університету доцента О. І. Медведева, який піднявся на трибуну. Він дякує колектив нашого вузу за запрошення на урочисту раду, розповідає про Кишинівський університет — про студентів, викладачів, вчених, підкреслює, що в дружбі двох університетів — Одеського і Кишинівського, як в краплі води, відображаються непорушна єдність і дружба двох республік — Молдавської і Української.

Професор О. І. Юрженко, звертаючись до членів вченої ради, пропонує прийняти рішення про нагородження ювілейною медаллю Одеського університету ректора Кишинівського університету доцента О. І. Медведева.

Таке рішення прийнято одностайно, під оплески всіх присутніх.

Потім об'являється рішення вченої ради про нагородження ювілейною медаллю університету професора по навчальній роботі, завідуючого кафедрою теорії і методики літератури доцента Г. А. Вязовського, завідуючої кафедрою мікробіології і вірусології професора В. П. Тульчинської, завідуючого кафедрою психології професора Д. Г. Елькіна, декана хімічного факультету, завідуючого кафедрою органічної хімії доцента О. В. Богатського.

Вручаючи медалі вченим, ректор університету, разом з поздоровленнями, побажав їм нових творчих успіхів на благо нашої Батьківщини.

Вчена рада, присвячена 102 річниці з дня заснування університету, пройшла урочисто, по-святковому.

***

НАСТУПНОГО дня, 14 травня 1967 року, на стадіоні ОдВО відбулося велике спортивне свято, присвячене 102 річниці нашого університету.

Звіт про спортивне свято буде надрукований в найближчий час в нашій газеті.

В НАУКОВИХ ГУРТКАХ

ПРО РОБОТУ НСТ В ЮВІЛЕЙНОМУ РОЦІ

НА ФОТО: члени гуртка неорганічної хімії слухають повідомлення студента II курсу А. Пурича про поїздку в Київ, де він брав участь в науковій студентській конференції.

В АУДИТОРІЇ № 14

ТЕОРЕТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ

В КІНЦІ кожного навчального року в нашому університеті проводиться підсумкова теоретична конференція з питань наукового комунізму. В цьому році вона була присвячена п'ятдесятиріччю великого Жовтня.

...Аудиторію № 14, що в корпусі по вулиці Радянської Армії, заповнили студенти філологічного, біологічного, хімічного та механіко-математичного факультетів.

Вони прослухали цікаві, змістовні доповіді: «Зміцнення дружби народів в процесі комуністичного будівництва» (доповідач студентка механіко-математичного факультету Пашковська), «Роль української літератури в комуністичному вихованні трудящих» (цю відповідь підготувала студентка філологічного факультету Попова), «XXIII з'їзд пролетарський інтернаціоналізм та радянський патріотизм» (доповідач студентка IV курсу біологічного факультету Драч).

Тепло була зустрінута студентами учасниця минулої війни, голова ради жінок—ветеранів Великої Вітчизняної війни міста Одеси Катерина Олексіївна Петлюк. Вона розповіла про членів екіпажу танка, з якими вона пройшла всю війну.

Конференція принесла нам велику користь.

В. ЦИМБАЛ, студентка філологічного факультету.

В ДРУГОМУ півріччі нинішнього учбового року на всіх факультетах активізувалася робота наукових студентських гуртків.

Успішною є діяльність нещодавно організованого студентського наукового гуртка «Драматургія та театр». На засіданнях цього гуртка виступали з доповідями не лише студенти та викладачі, але й працівники мистецтва. Було заслухано доповіді: «Образ В. І. Леніна на українській сцені», «Образ В. І. Леніна на російській сцені».

Добре працюють гуртки «Літературна Одеса», з фізики напівпровідників, з вивчення творчості Коцюбинського та багато інших.

Значним кроком вперед в діяльності НСТ є створення гуртків з філософії на хімічному та фізичному факультетах. Непогано було б організувати такі гуртки і на інших факультетах.

На біологічному факультеті в наукових студентських гуртках розглядаються сучасні біологічні проблеми у філософському висвітленні та філософські питання в світлі досягнень біологічних наук. Так, наприклад, студентка п'ятого курсу Єловикова підготувала доповідь на тему: «Ленінська теорія відображення в світлі даних сучасної фізіології».

Великою популярністю у студентів користуються вечори зустрічей з викладачами, вченими. Радою НСТ планується такий вечір і в найближчий час. На ньому вчені розкажуть молоді про свій шлях в науку.

В нашому університеті все більше практикується залучення кращих студентів, членів НСТ, до розробки кафедральної наукової тематики на пра-

вах співавторів. Така практика вже принесла плідні наслідки деяким кафедрам хімічного та фізичного факультетів.

Відомо, що на факультетах видаються бюлетні НСТ. Кращі бюлетні — у істориків. Необхідно і іншим факультетам підвищити якість бюлетнів, які випускаються, і, зокрема, біологічному факультету.

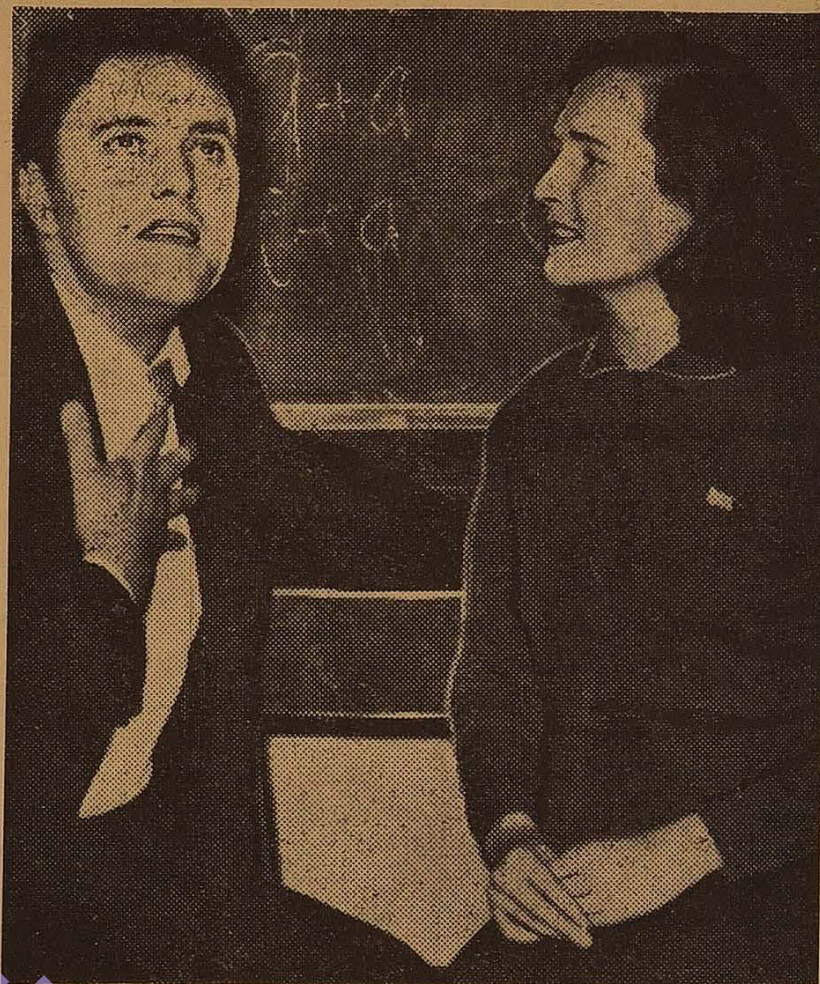
В цьому учбовому році багато гуртківців побували на наукових конференціях в університетах інших міст. 32 студенти отримують відрядження до Києва, Жгороду, Москви, Тбілісі, Єревана, Тарту та інших міст, де вони виступлять з доповідями.

Великою подією в роботі НСТ нашого університету є організація двох Всесоюзних

студентських наукових конференцій. Одна буде на історичному факультеті в травні цього року. Її тема — «Революційні традиції Великого Жовтня — могутня зброя комуністичного виховання», а інша конференція відбудеться на біологічному факультеті в липні на тему: «Фізіологія травлення».

Передбачається велика і відповідальна робота по проведенню цих конференцій, присвячених 50-річчю Великого Жовтня. Оргкомітету та раді НСТ необхідно докласти багато зусиль, щоб гідно провести їх, знаменуючи цим славний ювілей Радянської влади.

Професор Р. ФАЙТЕЛЬБЕРГ, науковий керівник НСТ.

НА ФОТО: артисти Одеського театру Жовтневої революції В. Туз та А. Бриженко показують членам гуртка з вивчення драматургії та театру фрагмент з «Кремлівських курантів».

ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

НА ДОПОМОГУ МОЛОДИМ ВИКЛАДАЧАМ УНІВЕРСИТЕТУ

ВИЩА школа нагромадила великий досвід в навчанні студентів, і, зокрема, найбільший здобуток у цьому досвіді — різноманітна методика учбової діяльності викладачів і навчання студентів. Вже склалася певна система методів викладання, засвоєння знань, формування фахівця у вищій школі. У цій системі є провідні і допоміжні методи. Од-

ним з таких провідних методів є вузівська лекція.

Давно йде розмова про місце лекції у підготовці студента. Деякі вважають, що лекція підмінює самостійне навчання студента, примушує його бути пасивним

слухачем викладача. Правду кажучи, декларативно-переказова лекція не сприяє розвитку творчої діяльності студента. Але ми орієнтуємось на нормальну лекцію, а не на виняток, яким може бути невдала лекція чи курс лекцій окремих викладачів.

Досвід приводить нас до незаперечного висновку: вузівська лекція є ефективним методом навчання і виховання студентів, через лекції дається природний напрямок їх самостійній роботі, тільки через лекції найповніше розкривається лабораторія наукового мислення вченого-викладача. Крім того майстерна лекція охоплює великий матеріал. Ємкість лекції не може бути компенсована іншими

методами проведення занять.

Отже, суть проблеми зводиться не до того — потрібна чи ні лекція в університеті, а до піднесення якості лекцій, до оволодіння майстерністю лектора кожним викладачем кафедри.

Молодому викладачеві самому доводилось багато слухати хороших лекцій, різних за стилем і фахом. І, мабуть, напрошувався такий висновок: потрібен талант, щоб читати хороші лекції. Талант, звичайно, якість індивідуальна, проте і найталановитішому викладачеві потрібно пройти складний шлях творчої праці, щоб стати майстерним лектором.

ПРО вузівську лекцію написано чимало статей і брошур. В цій статті зупинимось на дидактичних особливостях лекції і подамо кілька порад молодому викладачеві. Не будемо доводити, що хороший лектор вищої школи — це передусім творчий фахівець і дослідник. Щоб творити лекцію,

необхідно бути творцем у науці. Проте вузівська лекція може бути впливовою як метод навчання і виховання лише тоді, коли вона не тільки відбиває наукову діяльність викладача, а й сама стає педагогічним твором. Читати лекцію не означає розповідати «від і до» все підряд за програмою.

Педагогічна творчість лектора має два етапи: підготовка лекції і читання її перед студентами. Початковому викладачеві буває важко знайти найбільш доцільний шлях в розробці лекцій. Викладач робить помилку, коли готує окремі лекції головним чином напередодні їх читання і не опрацює циклу лекцій з теми чи розділу програми.

Коли продумана система лекцій, намічено головні проблеми, визначена мета кожної лекції, тоді набагато легше опрацювати зміст і методику розгляду матеріалу окремої лекції. Отже, краще буде опрацювати невеликі цикли лекцій, а не обмежуватись підготовкою тільки наступної лекції.

Кожна лекція має дуже важливі дидактичні ознаки. Це не просто «пара», а чітко визначена за

змістом і суворо окреслена за логікою педагогічна праця. У типовій вузівській лекції, незалежно від фаху, можна знайти три логічні елементи: 1. Постановка питання, формулювання проблеми і її стану. Лектор будує в уяві студентів логічну модель лекції, привертає увагу до суті теми лекції. Увага слухачів загострюється, вони готові до розгляду і сприйняття матеріалу лекції. 2. Розгляд матеріалу, дослідження фактів і явищ, доведення певних закономірностей. Це основна частина лекції. Тут використовуються різні методичні прийоми, технічні засоби і демонстрації, унаочнення. 3. Висновки, узагальнення з теми, настанова студентам, завдання для самостійного опрацювання матеріалу, для практики.

Співвідношення вказаних елементів лекції і їх характер залежить від особливостей предмета, а також від конкретної мети лекції, але загальна логіка лекції залишається. Порушення логіки, як правило, ускладнює процес сприймання лекції студентами. Природний шлях сприймання, як відомо, йде від живого спостереження

ПОТРУДИЛИСЯ НА СЛАВУ

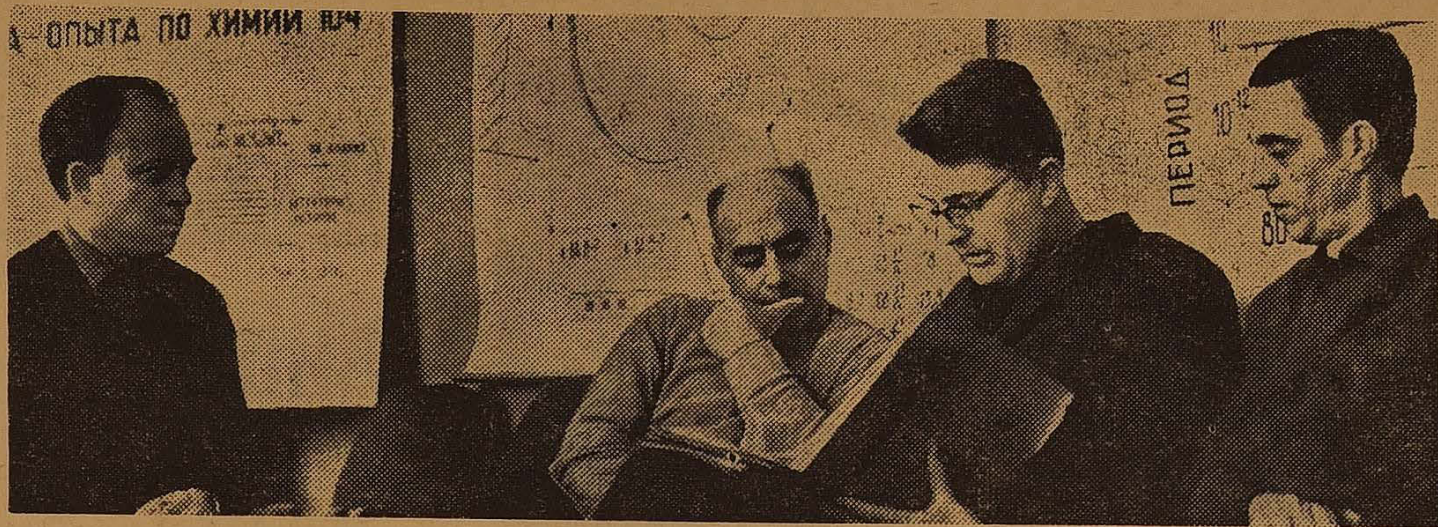
НЕДАВНО, погожого весняного дня, на територію спортивно-оздоровчого табору в Чорноморці прибула група студентів-біологів.

Всю дорогу на роботу і вже на місці не стихали сміх, жарти, дотепи. А коли молодь зайняла робочі місця, виявилось, що вони не тільки весело можуть жити, а й працювати з вогником. Посудить самі — група з 13 чоловік за зміну нагрузила і розгрузила 10 машин каменю для будівництва ідальні, доставила будівельний матеріал, суху штукатурку. Важко виділити кого-небудь з цих запальних молодих людей. Микитюк і Кривцов, Чуйко і Буковецький, Степанок і Алексеев — так можна перелічити всіх тринадцятеро, щоб назвати тих, хто добре потрудився в той день.

Таких студентів побільше б до нас на новобудову, і табір казково швидко підніметься.

Мені б хотілося, щоб при підбитті підсумків соціалістичного змагання між групами комітет комсомолу врахував відмінну роботу біологів.

І. КАПУСТІН.

В ДУБНІ, ПІД МОСКВОЮ

СИНТЕЗ і вивчення трансураних елементів (хімічних елементів, важчих від урану) — один з нових багатобіччючих напрямків. В природі таких хімічних елементів немає. Їх створюють вчені в своїх лабораторіях.

Одержання елементів, які займають в таблиці Менделєєва клітинки з номерами понад сто, виявилось можливим тільки з допомогою могутніх прискорю-

вачів важких іонів. Найкрупніший з таких прискорювачів знаходиться в Дубні, під Москвою. Роботи на ньому ведуть вчені з соціалістичних країн — членів Об'єднаного інституту ядерних досліджень.

Тут під керівництвом директора Лабораторії ядерних реакцій члена-кореспондента Академії наук СРСР Георгія Миколайовича Флерова знайдені і досліджені хімічні елементи 104

і 102, що виявилось величезним науковим досягненням. Радянсько-чехословацька група хіміків, якою керує доктор Іво Звара (ЧССР), запропонувала надзвичайно чутливий експресний метод, який дав можливість вивчати нові елементи, хоч за декілька годин роботи прискорювача вдається одержати лише окремі атоми, які майже миттю розпадаються.

Цикл робіт з синтезу і вивчення трансураних елементів,

виконаних в Дубні, дав уже науці нові надзвичайно важливі дані. Учасникам цих робіт Г. Н. Флерову, С. М. Поліканову, В. А. Друїну і чехословацькому вченому Іво Звара присвоєно звання лауреатів Ленінської премії.

НА ФОТО: (зліва направо): кандидат фізико-математичних наук С. М. ПОЛІКАНОВ, член-кореспондент Академії наук СРСР Г. Н. ФЛЕРОВ, чехословацький вчений доктор хімічних наук ІВО ЗВАРА, кандидат фізико-математичних наук В. А. ДРУІН.

ВИ ПРИЙШЛИ В БІБЛІОТЕКУ...

НАУКОВА бібліотека ОДУ на початку свого існування мала декілька тисяч книг. А тепер це одна з крупніших в нашій країні наукових бібліотек. В її сховищах розміщено близько двох мільйонів книг з найрізноманітніших галузей наук і на мовах багатьох народів світу.

Ви прийшли в бібліотеку. Як розібратись в такій масі літератури, вибрати потрібне? На допомогу приходять каталог і картотека. Їх значення важко переоцінити в такій величезній бібліотеці як наша. Зупинимось на цьому довідковому апараті.

Бібліотека має алфавітний каталог книг і алфавітний ка-

талоґ періодичних видань на російській, українській, народів СРСР, іноземних мовах, систематичний каталоґ книг, систематичний каталоґ періодичних видань на російській, українській, народів СРСР, іноземних мовах, картотеку газетних статей, тематичні інформаційні картотеки та інші.

Названі каталоґи і картотеки допомагають задовольнити найрізноманітніші запити вимогливого читача. Але в практиці

бібліотеки бувають випадки, коли каталоґи і картотеки не повністю висвітлюють ту чи іншу проблему, тему, ідею. Тоді на допомогу приходять довідники, бібліографічні видання. Їх в достатній кількості в нашій бібліотеці.

Ми маємо бібліографічні видання минулих років: В. Сопінов «Опыт российской библиографии или полный словарь сочинений и переводов, напечатанных на словенском и рос-

сийском языках от начала заведения типографии до 1813 года» (ч. 1—5); «Древняя Вивлиофека, содержащая в себе собрание древностей российской истории, географии и генеалогии российских касающихся» (ч. 1—31), періодичні бібліографічні видання, які видавались десятками років.

В наших фондах зберігаються і допомагають в роботі сучасні видання літописів, бюлетнів, інформаційних покажчи-

ків, бібліографій з різних галузей наук вітчизняних і закордонних видань. Особливо заслуговує на увагу «Сводный бюлетень новых иностранных книг в библиотеках СССР. Серия А. Естественные науки. Серия Б. Общественные науки».

Користування бібліографією значно полегшує труд вченого, знайомить його зі всією новою літературою, яка виходить з друку, попереджує паралелізм в розробці наукових проблем.

Удосконалення довідкового апарату і поширення бібліографічного фонду є однією із значних ланок в роботі нашої бібліотеки.

В. ТЕРЛЕЦЬКА.

до абстрактного мислення, а потім до практики. Цей шлях пізнання є загальною основою і для пізнання студентів в учбовому процесі, зокрема в лекції.

Готуючись до лекції, молодий викладач думає: «А як же мені вкластись у вузькі рамки лекції? Так багато є матеріалу».

Досвід показує, що коли піти по шляху безмежного насичення лекції матеріалом, то вона втрачає ознаку методу навчання і виховання. Викладач змушений буде тільки називати, зовні описувати факти, але у нього не буде змоги розкрити суть проблеми. В лекції не буде дослідження, а тільки на-таскування студентів. Ось чому дуже важливо привчити себе дивитись на лекцію не як на контейнер, в який би побільше втиснути матеріалу, а як на метод розкриття і дослідження певних питань науки.

А це означає, що при розробці окремої лекції потрібно чітко визначити її мету: що саме, яка проблема чи питання підлягають дослідженню. А потім вже визначити обсяг матеріалу і допоміжних засобів для досягнення мети лек-

ції. При такому підході до розробки лекції викладач не потрапляє у полон необмеженого матеріалу. Навпаки, лектор навчиться легко оперувати матеріалом в залежності від науково-дидактичних завдань лекції.

Молоді викладачі добре знають, яке значення мають демонстрації дослідів і різного унаочнення в лекції. Зорове сприймання в єдності з яскравим словом викладача значно підносить ефективність лекції. Але введення в лекцію демонстрацій і ілюстрацій вимагає від викладача кропіткої підготовки. Унаочнення виправдовує себе тоді, коли воно точно відповідає меті лекції і не буде відвертати увагу студентів від її суті.

Існує правильне педагогічне твердження, що найважливішою зброєю викладання є мова. Для лекції мова викладача має особливе значення. Є суттєві індивідуальні особливості мови. Вони відбивають характер мислення викладача, його прийоми дослідження фактів. Це природно. Але кожен початкуючий викладач працює над змістом і логікою лекції в єдності з її мовним оформленням. Існує

повна залежність розвитку мови викладача від глибини творчого опанування науковим змістом і педагогікою лекції. Потрібно тільки застерегти молодого викладача від, здавалось би, легкого шляху — намагання запозичити чужу мову. Найкраща мова лектора — власна мова, що захоплює студента — це мова серця викладача.

ТВОРЧА праця викладача не закінчується підготовкою лекції. Найбільш відповідальним і складним етапом творчості є читання лекції. Тут викладач вступає у взаємодію з студентами. Лектор мусить так вести лекцію, щоб аудиторія була включена в загальний процес дослідження. Це, звичайно, складна справа. Проте молодому викладачеві, хоч це спочатку буде важко, з першої лекції слід себе привчати до вільної творчої розмови з студентами. Нехай конспекти лежать на кафедрі. Вони не завадять. Але тільки в тісному контакті з студентами лектор в аудиторії продовжує творчу роботу над матеріалом лекції, вкладає свою душу в лекцію, захоплює студентів.

Привчати себе читати тексти в

аудиторії — це згубити себе як викладача. Бо такий викладач втрачає контакт з студентами, перетворюється в читця.

Академічна вузівська лекція є не тільки методом навчання. Систему лекцій, що читаються в університеті, слід розглядати і як дійовий метод виховання студентів. Молодим викладачам вже відомо, що формування у студентів найвищих якостей радянського фахівця — матеріалістичного світогляду, ідейно-моральних переконань, любові до праці і до своєї професії та інших духовних якостей відбувається передусім через лекції. Але використати виховні можливості лекції не так легко.

Коротко можна сказати, що виховують студентів лекції глибоко переконливі, в яких впевнено розкриваються закономірності, правдиво висвітлюються найбільш складні і хвилюючі питання. Виховна сила лекцій зростає від щирості лектора, якості його власної думки. Особливо сильне враження на студентів справлять лекції, в яких знаходять відображення власні дослідження лектора і особисті спостереження в житті та

на виробництві. Ми не говоримо про такі очевидні істини, як висока ідейність і науковість лекцій. Зрозуміло, що без цих умов лекції втрачають виховну силу. Проте слід сказати, що в практиці буває й таке, коли викладач читає бездоганно за науковим та ідейним змістом лекцію, а його навіть не слухають. Яке вже тут виховання? А трапляється це тоді, коли викладач не володіє майстерністю розкриття матеріалу і переконливого доведення закономірностей. І виходить, що наука, яку викладає лектор, втрачає формуючу силу: викладання відбувається, а виховання немає.

І нарешті молодому викладачеві слід пам'ятати, що виховна сила лекції залежить і від наукового та морального авторитету лектора. Тільки повна відповідальність того, що говорить і вимагає від студентів викладач з його власними духовними якостями забезпечують виховну силу лекції.

Доцент І. КОБИЛЯЦЬКИЙ, завідувач кафедри педагогіки.

КОНКУРС НА УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ НАГРУДНИЙ ЗНАК

КОМІТЕТ комсомолу ОДУ об'явив конкурс на кращий ескіз нагрудного знака для студентів і співробітників нашого університету.

В конкурсі можуть взяти участь всі бажаючі. Переможці конкурсу будуть нагороджені грамотами і цінними подарунками, а їх ескізи надруковані в газеті «За наукові кадри».

Ескізи університетського знака повинні бути представлені в комітет комсомолу ОДУ не пізніше 1 червня 1967 року.

БЕЗ ВІЗИ

1967 рік, за рішенням Організації Об'єднаних Націй, оголошений міжнародним роком туризму. До ювілею Радянської держави в СРСР приїде особливо багато гостей. У свою чергу, радянські люди розширяють географію поїздок.

Начальник управління по закордонному туризму при Раді Міністрів СРСР В. М. Анкудінов розповідає:

— Прийнято рішення, згідно з яким громадяни СРСР зможуть тепер виїжджати в туристську поїздку до Болгарії, Угорщини, Німецької Демократичної Республіки, Румунії, Польщі, Чехословаччини без візи. Для подорожі необхідно мати лише внутрішній паспорт громадянина СРСР і туристську путівку.

Право безвізового в'їзду у ці країни надається також радянським громадянам, які здійснюють туристську поїздку індивідуально або з сім'єю.

ПРОДУКТИВНО і творчо працювати в своїй галузі — обов'язок кожного громадянина країни. У процесі роботи в кожного з нас бувають і успіхи, і невдачі. Звичайно, наші успіхи і наші поразки в першу чергу залежать від нас самих. Так, робота може іноді гальмуватись, неправильно організованою працею, невчасною доставкою потрібних матеріалів і т. д. Усунути причини й перешкоди на шляху продуктивної й творчої праці в кожному трудовому колективі допомагає **критика і самокритика**.

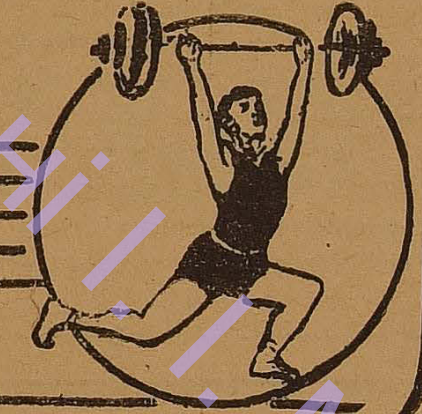
Слово «критика» — грецьке, утворилося воно від дієслова «кріно», уживаного в значенні «міркую, обдумую, сперечаюсь».

Отже, первісне значення слова «критика» було таке: «Аналіз, обговорення якогось предмета, явища, теорії, художнього чи наукового твору з тим, щоб виявити позитивні й негативні риси їх».

У кінці XVIII — на початку XIX

ПЕРШІСТЬ ОДУ З ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ

НЕДАВНО завершилась першість університету з легкої атлетики. Присутні на змагання глядачі стали свідками наполегливої боротьби спортсменів за перемогу.

В одному з основних номерів програми — біг на 100 метрів — одночасно стартували М. Шустерман (хімічний факультет) і В. Галушко (фізичний факультет). Програвши старт, Галушко так і не зміг наздогнати свого товариша по збірній команді університету. Час переможиця — 11 секунд.

Однак Галушко разом із своїм колегою і другом Олександром Стручаєвим був першим в стрибках у довжину — 6 метрів 40 сантиметрів.

Юридичний факультет не мав змоги виставити команду в повному складі. Але й тут вже є свій чемпіон. Ним став Михайло Іванов в стрибках у висоту. Він подолав планку на висоті 1 м 85 см.

Багато-очок своїй команді приніс студент біологічного факультету Володимир Губанов. На жаль, травма не дозволила йому продовжувати боротьбу за першість в його улюбленому виді спорту — в стрибках у висоту. В результаті — тільки третє місце (1 м 75 см). Зате на другий день Володимир все-таки став чемпіоном університету в потрійному стрибку.

Переможець недавнього кросу на приз газети «За наукові кадри» Леонід Тихоненко цього разу був першим на 800-метровій дистанції, а призер цього ж кросу Балачивцев швидше всіх пробіг 1500 метрів.

Г. ШВЕЦЬ, студент II курсу філологічного факультету.

КРИТИКА І САМОКРИТИКА

століття слова «критика», «критикувати», «критик» зайшли з західноєвропейських мов у російську та українську мови. Проте на російському і українському ґрунті слова «критика», «критикувати», «критик» у 40 роках XIX століття набули ще одного значення. Так, слово «критика» стало ще вживатись у значенні «осміювання, ганьба когось чи чогось»; «критикувати» — «осміювати, ганьбити когось чи щось»; «критик» — «осміювач, охаювач когось, чи чого-небудь».

У зв'язку з цим, щоб відрізнити справжнього, об'єктивного критика від необ'єктивного, кваліфікованого від некваліфікованого, уже в першій половині XIX століття з'явились два нових слова —

1) «критикаст» — вульгарний, низькопробний критик і 2) «критикан»

— дрібний критик, буквоїд, зубокал.

Слово «критикаст» тепер уже не вживається в наших мовах, а слово «критикан» і похідне від нього «критиканка» відомі й тепер.

Але критикувати можна не тільки когось, а й самого себе. У зв'язку з цим і виникло слово «самокритика». Слово «самокритика» — неологізм кінця XIX століття. Як свідчить «Словарь современного русского литературного языка», слово це вперше вжив А. П. Чехов у листі до Д. В. Григоровича від 28 березня 1886 року, в якому він писав: «Первое, что толкнуло меня к самокритике, было очень любезное и, насколько я понимаю, искреннее письмо Суворина».

Однак слово «самокритика» поширилось і стало загальновідомим тільки в радянську епоху. Вжи-

ШВИДШЕ,

ВИЩЕ,

ДАЛІ

НОВІ КНИГИ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ РСР

З 1918 р. українським Радянським урядом був виданий спеціальний декрет «Про організацію влади на місцях», за яким завоювання революції охороняли ревкоми, комнезами, українське ЧК.

Третій Всеукраїнський з'їзд Рад, що відбувся в березні 1919 р. в Харкові, прийняв першу в історії України Конституцію, що стала юридичною основою державного будівництва. Конституція проголосила Українську Соціалістичну Республіку державою «трудящих і експлуатованих мас пролетаріату і найбіднішого селянства».

Про створення та зміцнення нової державної влади на Україні оповідається в першому томі «Історії держави і права».

У другому томі йдеться про період завершення реконструкції народного господарства, перемогу соціалізму, будівництво комунізму в УРСР і про дальший розвиток та вдосконалення державно-правового апарату. На конкретних фактах висвітлено широку участь народу у всебічному управлінні державою.

Обидва томи вийдуть в цьому ювілейному році у видавництві «Наукова думка».

НАРОДНІ ДУМИ

ЦІКАВА історія створення рідкісної книги «Мелодії українських народних дум», що є найповнішою збіркою мелодій і текстів дум, записаних від кобзарів та лірників.

Ще на початку XX ст. славетна дочка нашого народу Леся Українка виступила ініціатором досконалого запису мелодій українських народних дум від носіїв класичного кобзарства. Цій патріотичній справі вона присвятила останні роки свого життя і на неї пожертвувала свої заощадження.

Найближчими помічниками поетеси були музикознавець Климентій Квітка та відомий художник і талановитий бандурист Опанас Сластіон, який особисто знав кращих кобзарів Полтавщини та Харківщини. Для запису репертуару кобзарів на валиках фонографа Сластіон запросив кількох з них до себе в Миргород. Сюди ж у 1908 році ініціатори збирання дум запросили із Львова найвизначнішого на той час українського музикознавця-фольклориста Філарета Михайловича Колессу. Колесса довго і терпляче розшифровував записані на валиках мелодії в Миргороді та інших містах і селах, а потім підготував їх до друку. Ця праця під назвою «Мелодії українських народних дум» вийшла у Львові двома книгами в 1910 і 1913 роках.

Обидві книги праці Ф. М. Колесси — всі 64 зразки і варіанти дум, а також музичний аналіз їх — об'єднано в одну книгу, яка вийде в 1967 р. у видавництві «Наукова думка».

СЛОВО ПРО СЛОВО

вається воно в значенні «критика помилок, хиб у своїй діяльності, поведінці». У словниках російської та української мови слово «самокритика» почало фіксуватись у кінці двадцятих років.

Слова «критика», «самокритика» і треба вживати й розуміти в наведених вище точних значеннях. Розгортати об'єктивну, здорову критику й самокритику — одна з важливіших передумов нашого поступу, прогресу. І не випадково устав партії зобов'язує кожного комуніста розгортати критику й самокритику, виявляти хибні в нашій роботі і домагатися їх ліквідації. Так само не випадково в уставі записано, що затиск критики є тяжким злочином, а затискування критики не можуть перебувати в лавах Комуністичної партії.

Доцент А. МОСКАЛЕНКО.